

TARTU ÜLIKOOLI NARVA KOLLEDŽ
ÜHISKONNATEADUSTE LEKTORAAT

Anna Šumihhina

KOHALIKU OMAVALITSUSE ROLL VÄIKEETTEVÕTLUSES

NARVA-JÕESUU LINNA NÄITEL

Lõputöö

Juhendaja professor Olev Raju

Kaasjuhendaja lektor Jelena Rootamm-Valter

NARVA 2014

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1. ETTEVÕTLUSE JA VÄIKEETTEVÕTLUSE OLEMUS.....	5
1.1 Ettevõtluse olemus.....	5
1.2 Väikeettevõtluse olemus	8
2. KOHALIKE OMAVALITSUSTE OSA VÄIKEETTEVÕTLUSE	
ARENDRAMISEL.....	13
2.1 Väikeettevõtlus Eestis.....	13
2.2 Väikese ja keskmise suurusega ettevõtete arengusuundumused 2012	14
2.3 Narva-Jõesuu linna ülevaade	16
2.4 Uuringu metoodika	18
2.5 Ettevõtluse olukord Narva- Jõesuus	20
2.6 Väikeettevõtluse arendamise võimalused Eestis	26
2.6.1 Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse toetused	27
2.6.2 Euroopa Liidu struktuurifondide toetused.....	28
2.6.3 Stardilaen.....	29
2.6.4 Avaliku ja erasektori koostöö.....	29
2.7 Omavalitsustevaheline koostöö	31
2.8 Avaliku ja erasektori koostöö Narva-Jõesuus.....	33
KOKKUVÕTE	36
SUMMARY	38
LISA 1.	40

SISSEJUHATUS

Minu lõputöö teemaks on “Kohaliku omavalitsuse roll väikeettevõtluses Narva-Jõesuu linna näitel”. Teema valiku tingis soov mõista ettevõtluse osa ühiskonnas, seda just väikeettevõtluse baasil. Narva-Jõesuu linn on minu kodulinn. Seejuures on ta omavalitsusüksus, kus sisuliselt puudub nii riiklik kui ka omavalitsusettevõtlus. Samal ajal on Narva-Jõesuu linn, kus on mitmeid häid eeldusi eraettevõtluse arenguks. Nende eelduste seas võib eelkõige nimetada geograafiliselt väga head asukohta ja rikast ajalugu. Käesoleva ajal on linnas toimumas mitmeid huvitavaid protsesse. Kohaliku omavalitsuse poolt viiakse ellu suuri projekte, nagu näiteks linna teede parandus, ranna-ala rekonstrueerimine jne. Nendes protsessides osalevad nii omavalitsus kui ka erasektor.

Käesoleva töö eesmärgiks on välja selgitada, milline on kohaliku omavalitsuse osa väikeettevõtluse toetamisel. Lõputöös keskendun ma ainult väikeettevõtlusele, mitte tervele erasektorile. Töös ma selgitan lühidalt kohaliku omavalitsuse ja erasektori partnerluse mõisteid ning nende koostöö võimalusi Eestis. Selle eesmärgi saavutamiseks vaatlen nii ettevõtluse olemust kui ka seda, milliseid funktsioone täidab kohalik omavalitsus ettevõtluse valdkonnas. Käsitlen valdkonda eelkõige Narva-Jõesuu näitel. Seetõttu on lühidalt iseloomustatud ka Narva-Jõesuud linn kui ka ettevõtluse – eelkõige väikeettevõtluse – olukord linnas.

Lõputöö esimene peatükk on pühendatud ettevõtlusele ja väikeettevõtluse olemuse selgitamisele. Toon välja, mida tähendab mõiste ettevõtlus ja missugused on tema iseloomulikud jooned. Seoses sellega, et majandussituatsioon kogu maailmas, sealhulgas ka Eestis, on kiiresti muutuv, nimetan viimaste aastakümnete arengutendentse. Veidi pikemalt peatun väikeettevõtluse mõiste erinevatel käsitlustel ja selle liigitamisel. Vaatlen ka kohaliku omavalitsuse rolli ja väikeettevõtluse osa kohalikus elus.

Teises peatükis käsitlen kõigepealt väikeettevõtlust Eestis laiemalt (mitte ainult Narva-Jõesuu kontekstis). Lähtudes oma vajadustest ettevõtja võib valida endale kõige sobilikuma ettevõtluse vormi. Ettevõtlus on väga oluline aspekt kohaliku omavalitsuse arendamisel: tähtis on teada, millised mehhanismid kasutatakse, et toetada ja arendada väikeettevõtlust. Omavalitsus ei tegutse üksi ehk sõltumatult oma naaberomavalitsustest

ning seal toimuvast. Ettevõtluse arendamise puhul on omavalitsustel mõistlik koostööd teha. Vaagin Narva-Jõesuu linna ettevõtluse olukorda, seda millised ettevõtted seal asuvad, kui palju nendest on väikeettevõtted ning milline on nende põhiline tegevusvaldkond. Seletan Narva-Jõesuu linna näitel, kuidas on omavahel seotud kohalik omavalitsus ja erasektor, millised raskused siin on ja mida soovitakse koos teha.

1. ETTEVÕTLUSE JA VÄIKEETTEVÕTLUSE OLEMUS

1.1 Ettevõtluse olemus

Ettevõtlusel on ühiskonnas oma ülesanne, mis võib teostuda vaid siis, kui ettevõtjate tegevus on piisavalt edukas. Samal ajal ei eksisteeri üldiselt aktsepteeritud ettevõtluse definitsiooni. Ettevõtluse arvukate defineerimispüüdluste tõttu on erinevaid lähenemisi püütud kokku suruda piiratud arvuks laiemateks lähenemisteks. Sellisel juhul vaadeldakse ettevõtlust turgude funktsioonina, keskendutakse ettevõtja isikule või käsitletakse ettevõtlust protsessina. Igaüks neist lähenemistest põhineb erinevatel teadusharudel ja nende tähelepanu keskendub eri vaatenurkadele ettevõtlusest (Miettinen, Teder 2006: 33-34).

Ettevõtlus on isiku iseseisev majandus- või kutsetegevus, mille eesmärgiks on tulu saamine kauba tootmisest, müümisest või vahendamisest, teenuse osutamisest või muust tegevusest, kaasa arvatud loominguline või teaduslik tegevus (Eesti maksu- ja tolliamet 2013). Äriseadustiku kohaselt on ettevõtja füüsiline isik, kes pakub oma nimel tasu eest kaupu või teenuseid ning kaupade müük või teenuste osutamine on talle püsivaks tegevuseks või seaduses sätestatud äriühing. Ettevõtlus käibemaksuseaduse tähenduses on isiku iseseisev majandustegevus, mille käigus võõrandatakse kaupa või osutatakse teenust, olenemata tegevuse eesmärgist või tulemustest. Ettevõtluse määratlus käibemaksuseaduse järgi sobib antud töö kontekstis autori arvates kõige paremini. Ettevõtluse tuvastamisel iseloomustad ettevõtlust sellised faktorid nagu (Eesti maksu- ja tolliamet 2013):

- oma organisatsioon, ka minimaalne üksus, selle püsivus
- erialased teadmised/oskused
- turul osalemine
- avalikult tegutsemine
- ise riskide võtmine
- investeeringud kapitali ja töösse
- planeeritud tegevused
- kestvus
- kavatsus kasumit teenida

Tabel 1. Ettevõtluse definitsioon. (Miettinen, Teder 2006: 33-34)

Autor	Definitsioon
Drucker	Ettevõtlus on innovaatiline tegevus, mis sisaldab endas olemasolevate ressursside koondamist uueks heaolu loovaks jõuks.
Hisrich	Ettevõtlus on protsess, mille käigus luuakse midagi eristuvat, mis omab väärtust, pühendades sellele vajalikku aega ja jõupingitusi. Sellega kaasneb finants-, psühholoogiliste ja sotsiaalsete riskide võtmine ning tasuks on rahaline tulu ja rahuldus saavutatust.
Stevenson ja Jarillo	Ettevõtlus on protsess, mille abil inividid - kas omal käel või organisatsioonide sees - püüdleavad võimaluste poole ja kasutavad neid ära, sõltumata ressurssidest, mis sel hetkel nende käsutuses on.
Gartner	Ettevõtlus on organisatsioonide loomine, protsess, mille tulemusena sünnib uusi organisatsioone.
Timmons	Ettevõtlus on mõtlemise, arutlemise ja tegutsemise viis, mida juhivad võimalused.
Venkatarani	Ettevõtlus on küsimus sellest, kuidas, kelle poolt ja milliste tagajärgedega leitakse ning kasutatakse ära võimalused uute toodete ja teenuste loomiseks.

Ettevõtluse tähtsus ja roll majanduses põhineb järgnevatel aspektidel:

- ettevõtlus on alati eesmärgistatud ja kindlustab inimeste ja kogu ühiskonna eluvajaduste rahuldamist;
- oma olemuselt on ettevõtlus uute ideede ja tulude suurendamise võimaluste pidev otsing, tagades sellega ühiskonna progressiivse arengu;
- tulud ettevõtlusest on iga riigi ja piirkonna üheks põhiliseks sissetulekuallikaks.

Väga oluline on ka väikeettevõtluse roll. Väike- ja keskmise suurusega ettevõtetes on hõivatud märkimisväärselt suur osa tööjõust, millest tulenevalt on neil väga oluline roll uute töökohtade loojatena.

Vähemarenenud piirkondades pakub väike- ja keskmise suurusega ettevõtlus võimalust eneseteostuseks ja heaolu suurendamiseks, soodustades nii tasakaalustatud regionaalset arengut (Johannsdottir, Mägi jt. 2003:5).

Seoses sellega, et väike- ja keskmise suurusega ettevõtted suudavad oma paindlikkuse tõttu majandustingimuste muutustele kiiresti reageerida ning aitavad seeläbi kaasa kogu majanduse paindlikkuse suurenemisele, siis vaatleme millised arengutendentsid on maailmas.

Ettevõtluse ajaloolise arengu läbi eelmise sajandi võib tinglikult liigitada järgmiselt (Miettinen, Teder 2006: 41-43):

20. sajandi alguses laienes suurtootmine, millel olid olulised eelised eelkõige mastaabiefektist tulenevalt. Mastaabiefekti ärakasutamine alandas omahinda ja tõi kaasa tootlikkuse ning heaolu tõusu. Teise maailmasõja järgsel perioodil näisid esialgu need arengud jätkuvat. Suurettevõtted on edaspidi kõige võimsamaks progressi motoriks.

1950. ja 1960. aastatel oli üsna laialt levinud hirm Nõukogude Liidu ees, kellel oli võimalus kontsentreerida ressursse ning kasutada ära mastaabiefekti. Vastukaaluks usuti paljudes lääneriikides, et industrialiseerimine ja majandusareng peavad baseeruma suurtootmisel. Valitsused püüdsid nende tegevust soodustada majanduspoliitiliste meetmete abil.

1970. aastatel hakkasid ilmnema märgid sellest, et suuremad süsteemid ei ole alati paremad. Suurettevõtted ei suutnud paindlikult kohaneda toimuvate muutuste ja tagasilöökidega.

Ettevõtjate osakaalu muutumist kogu tööjõu hulgas 20. sajandil iseloomustas paljudes riikides U-kujuline kõver, s.t esialgu nende osakaal langes, kuid teatud pöördepunktis hakkas taas tõusma. Sellesse pöördepunkti jõudis iga riik omal ajal, kuid valdavalt ajavahemikus 1965-1980.

1.2 Väikeettevõtluse olemus

Ettevõtted eristatakse suuruse, tüübi ning aastakäibe järgi. Eestis kasutatakse Euroopa Komisjoni poolt väljatöötatud väike- ja keskmise suurusega ettevõtete määratlust. Kokkuvõtlikult, väike- ja keskmise suurusega ettevõtete põhitunnused (Miettinen, Teder 2006: 44):

1. Mikro-, väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete kategooriasse kuuluvad ettevõtted, millel on vähem kui 250 töötajat ja mille aastakäive ei ületa 50 miljonit eurot ja/või aastabilanss kogumaht ei ületa 43 miljonit eurot.
2. Väike- ja keskmise suurusega ettevõtete kategoorias loetakse väikesteks need ettevõtted, mis annavad tööd vähem kui 50 inimesele ja mille aastakäive ja/või aastabilansi kogumaht ei ületa 10 miljonit eurot.
3. Väike- ja keskmise suurusega ettevõtete kategoorias loetakse mikroettevõteteks need ettevõtted, mis annavad tööd vähem kui 10 inimesele ja mille aastakäive ja/või aastabilansi kogumaht ei ületa 2 miljonit eurot.

Tabel 2. Euroopa Liidu kriteeriumid väike- ja keskettevõtete määratlemiseks. (Miettinen, Teder 2006: 44)

Kriteerium	Mikroettevõtted	Väikeettevõtted	Keskettevõtted
Maksimaalne töötajate arv	<10	10-49	50-249
Maksimaalne käive, milj EUR	2	10	50

Mikro- ja väikeettevõtetel on turul tegutsemiseks palju eeliseid, kuid suurte ettevõtetega konkureerides võib neil esineda ka eriomaseid raskusi.

Mikro- või väikeettevõtte eelised (Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus 2013):

- Lihtsus. Väikest ettevõtet on lihtsam juhtida ja sinna on lihtsam leida töötajaid. Algkapitali on vaja vähe või üldse mitte, tarne- ja turustuskanalid on paindlikud.
- Odavus. Äriühingu asutamiskulud on väikesed või puuduvad üldse. Investeeringud ja stardikapital on väikesed. Ruumi vajadus on üldjuhul minimaalne. Risk kaotada raha on väike.
- Asukoha valik. Lihtsam on leida asukohta, kuna mahub tegutsema väga

erinevatesse paikadesse. Tänu sellele on võimalik leida madalamat rendihinda.

- Usaldusväärsed töötajad. Töötajad on enamjaolt lähikondsed, sõbrad, tuttavad või pereliikmed ja seega usaldusväärsed. Juht teab, mida nad oskavad, teavad ja on suutelised tegema.
- Kiirus. Turu muutustele saab reageerida kiirelt ja juhtida operatiivselt.

Mikro- või väikeettevõtte puudused (Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus 2013):

- Haavatavus. Probleemid on kerged tekkima kriisides, konkurentsisis, varustushäiretes või spetsialisti lahkudes.
- Reservid. Reservid on väikesed või puuduvad üldse.
- Ebastabiilne rahastus. Igapäevast äri rahastada on keeruline, näiteks saada laenu tegevuse laiendamiseks, uute seadmete soetamiseks või olemasolevate laenude refinantseerimiseks.
- Müük. Toote müügiargumendid vananevad, lao puudumine või selle kõrge renditasu pidurdab tootmist ja tellimuste täitmist.
- Sõltuvus suurlkiendist.
- Kulude kontrollimatus. Ühe kuluartikli hinna ootamatu suurenemine viib toote lõpphinna konkurentsist välja. Võetud laenud tekitavad lisaraskusi toimetulemisel.
- Efektiivsus. Väiketootmine ei pruugi olla efektiivne.
- Omaniku „sunnisnaisus“. Omanik peab ise täitma paljusid tööülesandeid ja seetõttu võivad tal olla pikad tööpäevad ja ülekoormus või tekkida stress.
- Risk kaotada investeeritud kapital. Võib jääda ilma oma säästudest või jääda võlgu laenuandjatele.

Nii ettevõtja kui ka riigi seisukohast on väikeettevõtted väga olulised. Enamik Eesti ettevõtteid Statistikaameti andmeil 98% äriühingute üldarvust (Statistikaamet 2013) on mikro- ja väikeettevõtted, milles on hõivatud üle poole töötajatest ja millesse laekub üle poole ettevõtete kogutulust.

Väikeettevõtete arvu ja osakaalu kasvu arenenud riikides on põhjustanud järgmised tegurid (Miettinen, Teder 2006: 41-43):

1. Struktuursed muutused majanduses. Kasvanud on teenindussektori ja teadmusmahukate ettevõtete osakaal, mille puhul on ettevõtte optimaalne suurus väiksem kui traditsiooniliste tööstusettevõtete korral.

2. Ettevõtjaks olemise populaarsuse tõus paljudes riikides. Oma roll on selles valitsuste poliitika muutumises. Pärast seda, kui mõisteti väikeettevõtete rolli töökohtade genereerijana, on see tihti olnud suunatud ettevõtlusalase teadlikkuse tõstmisele ning alluvate ja/või väikeettevõtete jaoks spetsiaalsete tugimeetmete rakendamisele.
3. Suurettevõtete käitumise muutumine: populaarsust on võitnud osa tegevuste sisseostmine väikeettevõtetelt, mis on viimastele pakkunud uusi võimalusi, kuid on ühtlasi tekitanud ka sõltuvuse suurettevõtetest.
4. Masstootmise üleviimine vähem arenenud riikidesse. Masstootmine pole siiski nii palju taandunud, kui vaid arenenud lääneriike vaadates võiks paista.
5. Turu segmenteerumine ja nišiturgude kujunemine kui uus võimalus väikeettevõtetele. Koos heaolu tõusuga ei soovi üksikisikud ja ka organisatsioonid osta (odavaid) masstooteid, vaid eelistavad diferentseeritud või spetsiaalselt neile kohandatud tooteid.
6. Paindlikuma ja efektiivsema tehnoloogia areng.
7. Muutuvad reeglid eri majandusharude tegevuses ja tööturul, mis on kaasa toonud registreeritud ettevõtjate arvu tõusu.

Vaatamata sellele, et ettevõtluse mõiste on võimalik lahti seletada erinevalt, on oluline, et see protsess on mitmekülgne ja see on suur osa majandusest ja sellega on korraldatud inimeste elu. Ettevõtlus annab uued töökohad, kaupade ja teenuste tootmine või osutamine, inimeste kogemuste ja teadmiste kasutamine ning see on riigi majandusliku protsesside teostamise mehhanism. Seega, soovin läbi vaadata millised koostöö vormid on era ja avaliku sektori vahel.

Ühest küljest on riigi roll majanduses väike, riik ainult kontrollib, et kõik normid on täidetud, aga teisest küljest on riigi ja majanduse seos väga oluline. Riik tagab institutsionaalse struktuuri tööd, et inimeste huvid ja vajadused on rahuldatud. Seadusandlus reguleerib riigi valitsuse tööd, korraldab kohaliku omavalitsuse tööd ja paneb tööle kõik riigi mehhanismid.

Eelkõige vaatame, millised ülesanded riik paneb kohalikele omavalitsustele. Omavalitsustel on palju funktsioone: omavalitsuseüksuse arendamine, tööhõive tagamine, sotsiaalteenuse osutamine, heakorda tagamine ja territoriaalplaneerimise osutamine (Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus § 6).

Funktsiooni täitmisel korraldatakse igapäevane inimeste elu, see on inimeste kindlustamine mitmesuguste infrastruktuuriliste teenustega: nt. vee- ja kanalisatsiooni

varustus, kaugküte, teede korrashoid, jäätmemajandus, elekter jne. Kohalikule omavalitsusele funktsioonide andmisel tuleb lähtuda põhiseadusest, mis lubab kohalikele omavalitsustele ülesandeid anda ainult seaduse või lepingutega (Eesti Vabariigi Siseministeeriumi andmete järgi 2013). Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse § 6 toob ära kohaliku omavalitsuse vastutusvaldkonnad, milleks on haridus, kultuur ja sport, sotsiaalhoolekanne, tervishoid, kommunaalmajandus, infrastruktuuri korrashoid, jäätmemajandus, planeerimis- tegevus jt.

Kohalik omavalitsus vastutab haridusasutuse ülalpidamise eest, kattes asutuste tegevuskulud (hoonete remont, inventari ning õpikute soetamine jm). Alg-, põhi- ja keskkool on kohaliku omavalitsuse poolt hallatavad asutused. Kohalik omavalitsus vastutab kohaliku omavalitsuse omanduses olevate raamatukogude, kultuurimajade, muuseumide, spordirajatiste ning muude valdkonna asutuste ülalpidamise eest.

Sotsiaalhoolekande valdkonnas on kohalike omavalitsuste vastutusel sotsiaalse ja vanurite, puuetega inimeste ning teiste abivajajate hoolekande (sh avahoolduse) korraldamine ning vanadekodude, turvakodude ja teiste sotsiaalhoolekande asutuste ülalpidamise korraldamine.

Kohalik omavalitsus vastutab üld- ja detailplaneeringu eest, omandi- ja maareformi läbiviimise eest.

Kohalikel omavalitsustel on lubatud teenuste osutamiseks asutada asutusi, olla teenuste osutamiseks asutatud äriühingu aktsionäriks või osanikuks ning sihtasutuse või mittetulundusühingu liikmeks. Vajadusel tarbivad ühe omavalitsusüksuse elanikud teistes omavalitsusüksustes pakutavaid teenused (koolid, vanadekodud jm), mille eest tasub omavalitsusüksus, mille elanikuna on teenust kasutav kodanik registreeritud. Funktsioonide täitmiseks on olulisel kohal väikeettevõtlus. Siis toimub kohaliku omavalitsuse ja ettevõtluse koostöö. ’

Tabel 3. Ettevõtluse mõjutegurid

Mõjutegurid	Kohalik omavalitsus saab mõjutada	Kohalik omavalitsus ei saa mõjutada
Looduslikud tegurid		+
Elanikkond	+	
Sotsiaalsed tegurid	+	
Tehnoloogia ja innovatsioon		+
Majanduslikud tingimused		+
Seadusandlus	+	
Poliitilised faktorid	+	

Allikas: koostatud autori poolt.

Selleks, et ettevõtluse valdkond eksiteeriks, tuleb arvestada sellega, et on olemas mõjutegurid, millest sõltub ettevõtluse efektiivsus. Mõjutegurid on võimalik liigitada ka välis- või sisseteguriks.

Välistegurid kujundavad ettevõtluse keskkonda. Nagu näiteks, looduslikud mõjutegurid. Looduslike tegurite all mõistakse geograafilist asend, kliimatilised tingimused, looduslikud ressursid antud piirkonnal. Kohalik omavalitsus ei saa mõjutada sellele teguritele. Välisteguriteks nimetatakse piirkonna elanikkonda, milline on rahvastiku koosseis, hõivatute arv, töötuse määr jne. Kohalik omavalitsus saab luua soodsad elutingimused ning kaita rohkem inimesi antud piirkonnal. Siia, ka tuuakse sotsiaalsed faktorid, milline on sotsiaalne keskkond, millised on inimeste vajadused ja mida nemad nõutavad ning kuidas on korraldatud igapäevane elu. Tehnoloogia ja innovatsioon on aktuaalsed tegurid tänapäeval. Tehnoloogia areng näitab, et informatsiooni kätte saadavus on oluline protsess.

Kõik nimetatud institutsioonid on omavahel seotud ning kohalik omavalitsus saab tegutseda ainult koostöös ning seaduse raames. Kohaliku omavalitsuse eesmärgiks on pakkuda ettevõtjatele oma poolt kvaliteetseid ja optimaalseid teenuseid nagu näiteks: dokumentide kiire vormistamine, planeeringud, maa eraldamine, infoga abistamine jne.

2. KOHALIKE OMAVALITSUSTE OSA VÄIKEETTEVÕTLUSE ARENDAISEL

2.1 Väikeettevõtlus Eestis

Põhiseaduse alusel teostatakse riigi valitsemist ja korraldatakse riigi elu. Eelnevalt vaatasime ettevõtlust, kui lahutamata osa riigi majandusliku elust. Eesti kodanikel on õigus tegelda ettevõtlusega ning koonduda tulundusühingutesse ja -liitudesse (Eesti Vabariigi Põhiseadus § 31).

Põhiseaduse alusel Eesti kodanikul on õigus vabalt valida tegevusala, elukutset ja töökohta. Seadus võib sätestada selle õiguse kasutamise tingimused ja korra (Eesti Vabariigi Põhiseadus § 29). Kui seadus ei sätesta teisiti, siis on see õigus võrdselt Eesti kodanikuga ka Eestis viibival välisriigi kodanikul ja kodakondsuseta isikul. Kedagi ei tohi sundida tema vaba tahte vastaselt tööle ega teenistusse. Riik korraldab kutseõpet ja abistab tööotsijaid töö leidmisel. Töötingimused on riigi kontrolli all.

Tabel 4. Ettevõtlusvormide peamiste tunnuste võrdlus

Ettevõtlus – vorm	Min.nõutav algkapital	Min. nõutav asutajate arv	Varaline vastutus	Juhtimine
FIE	Puudub	Üks	FIE vastutab kohustuste eest kogu oma varaga	Juhtimisorganid puuduvad
Osaühing	2500	Üks	Osanik ei vastuta isiklikult osaühingu kohustuste eest	Osaühingu kohustuslik juhtimisorgan on juhatus; osaühingul peab olema nõukogu ainult siis, kui see on ette nähtud osaühingu põhikirjas.
Aktsiaselts	25 000	Üks	Aktsionär ei vastuta isiklikult aktsiaseltsi kohustuste eest	Aktsiaseltsi kõrgeim juhtimisorgan on aktsionäride üldkoosolek; aktsiaseltsil peavad olema juhatus ja nõukogu
Täisühing	Puudub; Sissemakse suurus määratakse ühingu-lepinguga	Kaks	Osanikud vastutavad ühingu kohustuste eest võrdselt kogu oma varaga	Kohustuslikud juhtimisorganid puuduvad;

Allikas: Riigiportaal www.eesti.ee

Lähtudest oma vajadustest ettevõtja võib valida enda jaoks kõige sobilikum ettevõtluse vormi: tegutsedes füüsilisest isikust ettevõtjana või läbi osaühingu, aktsiaseltsi, täisühingu, usaldusühingu või tulundusühistu.

Ettevõtlusvormid erinevad teineteisest peamiselt järgmiste tunnuste osas:

- osanike vastutuse põhimõtted, suurus ja osakaal;
- äriühingu juhtimisorganid ja otsustusprotsessid, esindusõigus;
- nõutava osakapitali suurus ja sissemakse viis;
- äriühingu auditeerimise nõuded;
- igapäevase tegevuse korraldamise lihtsus (nt raamatupidamine).

Kõige levinumad ettevõtlusvormid Eestis on füüsilisest isikust ettevõtja (FIE), osaühing (OÜ) ning aktsiaselts (AS). Iga huvitatud isik võib endale leida sobivat vormi ning alustada oma tegevust ning viia ellu oma äriideed.

2.2 Väikese ja keskmise suurusega ettevõtete arengusuundumused 2012

Läbi viidut uuring EASi poolt näitab milline on olukord väikeettevõtlusega Eestis ning millist rolli täidab riigimajanduses (Kaarna R., Masso M. ja Rell M. Uuring “Väikese ja keskmise suurusega ettevõtete arengusuundumused 2012”). Uuringu autorid väidavad, et väike ettevõtete arv Eestis on suur ning see on oluline aspekt riigi elus.

Statistikaameti statistilise profiili andmetel oli Eestis 2010. aastal 100 216 ettevõtet, st äriühingut või füüsilisest isikust ettevõtjat. VKE-sid - ettevõtteid, kus töötab kuni 249 töötajat – on neist valdav osa, sest üle 249 töötajaga ettevõtteid oli 2010.aastal kokku vaid 149. Seega moodustavad VKE-d kõigist ettevõtetest 99,9%. VKE-d on ka kogu Euroopa Liidu ettevõtluse alustala – 2010. aastal olid Eli ettevõtetest 99,8% VKE-d. Nii Eestis kui ka Euroopa Liidus tervikuna on see osakaal aastate jooksul mõnevõrra suurenenud, kuid püsinud küllaltki stabiilne. Statistikaamet arvestab ettevõtete üldkogumi seas ka allkogumit, mida nimetatakse majanduslikult aktiivseteks ettevõteteks. Rahvusvahelise metoodika järgi on majanduslikult aktiivsed need ettevõtted, kelle juures töötab vähemalt üks töötaja või kes saab sissetulekut kaupade või teenuste müügist. Statistikaameti andmetel oli 2009. aastal majanduslikult aktiivseid ettevõtteid 59 677, nendest 59 528 olid VKE-d. Seega moodustasid majanduslikult aktiivsed VKE-d 2009. aastal kõigist VKE-dest 73%.

Kuna Eestis valitseb eri piirkondade majanduslikus aktiivsuses suur lahknevus, siis on erinev ka väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete piirkondlik jaotus. Kõigist VKE-dest 52% asub Põhja-Eestis ja 41% Tallinnas. Pealinnas paikneb kõigist Põhja-Eesti VKE-dest 80%. Piirkondadest on seega kõige suurem VKE-de osakaal Tallinnas. Põhja-Eesti järel on kõige arvukamalt VKE-sid Lõuna-Eestis (22%), teistes piirkondades – Lääne-Eestis (12%), Kesk-Eestis (8%) ja Kirde-Eestis (6%) – asub kokku 26% VKE-dest.

Kui iseloomustada VKE-de struktuuri põhitegevusala järgi (EMTAK alusel), siis suurima osa VKE-dest moodustavad tertsiaarsektori ettevõtted (kaubandus, veondus, pangandus, kindlustus jms). Nende kasvu arvelt tulenes eelmise kümnendil ka ettevõtete koguarvu kasv. Sekundaarsektori VKE-dest moodustavad suurima osa ehitusettevõtted (53%) ja töötleva tööstuse ettevõtted (43%).

Küsitluses osalenud ettevõtjatele esitati nimekiri 19 tegurist, mis võivad piirata nende ettevõtte arengut. Tuleb märkida, et VKE-dest enamikule valmistab probleeme suur maksukoormus (56%), ülejäänud tegurid on probleemiks vähem kui pooltele VKE-dest. Viie tähtsama probleemi seas on turu leidmine (43%), arvete maksmatajätmine või sellega viivitamine klientide poolt (39%), koormavad õigusaktid ja liigne bürokraatia (38%) ning finantsvahendite kättesaadavus (34%). Järgnevad tööjõupuudus ja töötajate ebapiisavad oskused.

Eestis pakutavate riiklike ettevõtluse toetusmeetmetega on ettevõtjad üldiselt kursis. Neid, kes ei ole neist midagi kuulnud või ei oska oma teadlikkust hinnata, on alla 15%. Toetusmeetmeid tundvate ja neid kasutanud VKE-de osakaal kõigub nii suuruse kui ka tegevusala järgi. Kõige rohkem on toetusmeetmetega kursis ja on neid kasutanud keskmise suurusega töötleva tööstuse ettevõtted. Teenuste sektoris on toetusmeetmeid kasutanud sagedamini majutuse, toitlustuse ja äriteenuste pakkujad. Piirkondadest on Lõuna-Eesti (25%) ja Kirde-Eesti (26%) ettevõtted teistest rohkem toetusmeetmetest teadlikud. Varasemate uuringutulemustega võrreldes võib öelda, et samal tasemel (10–15%) on püsinud nende ettevõtjate osakaal, kes pole riiklikest toetusmeetmetest midagi kuulnud. Samuti on aastast aastasse muutumatult valitsenud trend, et toetustest on teadlikumad töötleva tööstuse ja majutusteenustega seotud tegevusalade esindajad. Sarnane on ka eelmistel aastatel täheldatud suundumus, mille kohaselt on teadlikkus toetusmeetmetest suurem keskmise suurusega ettevõtetes – nii 2008. kui ka 2011.aastal

ulatus toetusmeetmetest teadvate ettevõtjate osakaal üle 50%. Ettevõtjatest, kes tunnevad toetusmeetmeid hästi, oli 46% neid, kes olid riiklike toetusmeetmetega rahul, vastupidisel arvamusel oli 38% VKE-dest. Rahulolematuse põhjuste selgitamine jäi siinse uuringu keskmest välja, ent toetusmeetmete hindamisel soovitame kindlasti seda teemat üksikasjalikumalt analüüsida, sest kõnealune protsent on märkimisväärne. Seni ei ole toetustega rahulolu uuritud.

Lisarahastamise võimalusi on kasutanud viimase kolme aasta jooksul äritegevuse arendamiseks ligi kolmandik VKE-dest. Eelmiste aastatega võrreldes on kasutatud lisafinantseerimist palju aktiivsemalt ning rohkem on seda teinud väikesed ja keskmise suurusega ettevõtted. Tegevusalade järgi vaadeldes on aktiivsemad lisarahastuse otsijad töötleva tööstuse ettevõtted, teenuste valdkonnas torkavad silma majutuse, toitlustuse ja äriteenuste pakkujad. Väikesed ja keskmise suurusega ettevõtted kasutavad peamiselt finantssektori teenuseid – liisingut ja pangalaene. Senisest rohkem on aga kasvanud laenuvõtmine perekonnalt ja sõpradelt. Seda kasutavad lisarahastusallikana peamiselt mikroettevõtted ja FIED, peaaegu üldse ei kasuta seda võimalust aga keskmise suurusega ettevõtted.

2.3. Narva-Jõesuu linna ülevaade

Narva-Jõesuu linn paikneb Ida-Viru maakonnas, Eesti kirderannikul. Linn asub Eesti Vabariigi ja Vene Föderatsiooni piiril Narva jõe suudmes. Narva-Jõesuu pindala on 11,3 ruutkilomeetrit, selle hulgas elamurajoon (113 ha ehk 12,4%), mets (282 ha ehk 25,7%) ja rand (72 ha ehk 8,2%). Narva-Jõesuud ümbritseb läänest ja lõunast Vaivara vald, idast Narva jõgi ja põhjast Soome laht. Kagus asub 12 kilomeetri kaugusel piirkonna tõmbekeskus, Narva linn, mis on Eestis rahvaarvult kolmas. Läänes asub 15 kilomeetri kaugusel Sillamäe linn, mis on Ida-Virumaa suurim kaubasadam. Lähim Soome linn on Kotka, 150 km kaugusel põhjas. Narva-Jõesuu paikneb kirdes elava liiklusega Tallinn-Peterburi maanteest. Vene Föderatsiooni suuruselt teine linn, Peterburi jääb Narva-Jõesuust 150 kilomeetrit itta, Tallinn 210 km läände. Narva-Jõesuu asub majanduslikus kolmnurgas Kirde-Eesti, Loode-Venemaa ja Kagu-Soome vahel. Linna suurimaks looduslikuks varaks on 7,5 kilomeetri pikkune männimetsaga ääristatud liivarand Soome lahe lõunakaldal (Narva-Jõesuu linna arengukava aastateks 2011-2025).

Statistika andmete põhjal Narva-Jõesuu elanike arv seisuga 01.10.2012 oli 2710 inimest

(Narva-Jõesuu linn. Piirkondlik portree Eestis. Statistikaamet). Võrreldes aastaga 2009 rahvaarv vähenes 30 inimeste võrra. Surmasid on 2,5 korda rohkem kui sündi. 2009 ja 2010 aastal oli sissetulek suurem kui väljaränne, aastal 2011 ja 2012 olid need näitajad vastupidi, s.t. et sissetulek oli väiksem kui väljaränne.

Tabel 5. Narva-Jõesuu elanikkond

Aasta	2009	2010	2011	2012
Rahvaarv	2742	2737	2741	2710
Elussünnid	23	19	17	13
Surmad	37	31	44	40
Sissetulek	149	115	101	98
Väljaränne	140	99	105	134
Ülalpeetvate määr	44.0	44.2	45.6	47.0
Demograafiline töötatusindeks	0,44	0.45	0.44	0.42
Registreeritud töötud	136	191	182	149

Andmed: Narva-Jõesuu linn. Statistikaamet 2013a.

2009. aastal oli kõige väiksem töötute inimeste arv 136, kõige suurem arv oli aastal 2010 - 191 inimest. 2012. aastal töötute arv vähenes, 149-le inimesele. 2012. aastal oli Narva-Jõesuu töötuse määr on 8,0 %.

Narva-Jõesuus on keskkool, lasteaed, huvikool, raamatukogu, koduloomuuseum ja apteek. On võimalik saada perearstide teenused, töötab SA Narva-Jõesuu hooldekodu, SOS lasteküla. Majutus võimalused pakuvad sanatoorium, SPA hotell ning 10 külalistemaja. Linnas on 10 toitlustuskohta. Äriregistri andmete järgi Narva-Jõesuus tegutseb 56 ettevõtet, nendest on: 42 OÜ-d, 10 FIE-d, 1 usaldusühing, 2 tulundusühistut ning 1 aktsiaselts.

Narva-Jõesuu linna arengukava aastateks 2011-2025 annab ülevaade linna arengustrateegiast. Kõigepealt SWOT-analüüsi abil on kirjeldatud tugevad ja nõrgad küljed, soodsad võimalused ja ohud. Avaliku ja erasektori partnerluse kohta linna tugevad küljed on soodus geograafiline asend, majanduslik ja intellektuaalne potentsiaal, sadam ja looduslikud ressursid. Linna soodsad võimalused on majanduse kasvule pöördumine riigis ja regioonis, euro kasutuselevõtt, areng kuurordi ja

sadamana, loodus- ja elukeskkonna püsiv kaitse, soodsa ärikliima loomine, majanduslik koostöö ja integratsioon ning linna oma näo kujundamine. Seetõttu linnas on soodsad tingimused ettevõtlusele. (Narva-Jõesuu linna arengukava aastateks 2011-2025. Vastu võetud 29.06.2011 määrusega nr 53).

Arengukavas on mainitud kolme põhilist investeeringuprojekti: need on Narva-Jõesuu linna reoveekogumisala veemajandusprojekt, Narva-Jõesuu kaugküttevõrkude rekonstrueerimine ja rannaala infrastruktuuri arendamine. Seoses projektide teostamisega kavandab linn võtta pikaajalisi laenukohustusi aastani 2031. Vaatamata sellele, et majanduslik olukord on ebastabiilne, on linn valmis eelnimetatud projektid teostama.

Vaadeldes eelnimetatud arengukava punkte selgub, et leida vajalikke projektide finantsallikad mis on järgmised: linnaeelarve, arendaja, erasektor, koostöö partnerid, riik, projektid või sõpruslinn. Narva-Jõesuu linna eelarve aastaks 2012 põhitegevuse tulud summas 2 524 551 eurot ja põhitegevuse kulud 2 503 665 eurot. Võrreldes Haapsalu linnaga põhitegevuse tulud summas 9 102 812 eurot ning põhitegevuse kulud summas 9 102 767 eurot. Seoses sellega, et linnaeelarve maht on väike, teostatakse mõned projektid koostöös erasektoriga (Narva-Jõesuu linn 25.01.2012.a. määrus nr 68 "Eelarve vastuvõtmine").

Enamus projektide on suunatud avalike huvidega ja pärast projekti teostamist on vaja teenuse opereerimist ning seega on tegemist pikaajalise projektidega. Projektid on järgmised: munitsipaalalamute ehitamine eluasemevajaduste lahendamiseks, drenaažkraavide renoveerimine, uute vee- ja kanalisatsioonitrasside rajamine, sadavee kogumine ja kanaliseerimine, soojusvõrkude renoveerimine, uute parklate ehitamine ja olemasolevate rekonstrueerimine, parkimise süsteemi arendamine, turistiradade loomine või majutusteenuse arendamine.

2.4. Uuringu metoodika

Narva-Jõesuu linna ettevõtluse olukorra ülevaade saamiseks, kasutasin andmebaasid: majandustegevuse register (MTR), e-äriregistri teabesüsteem, e-krediidiinfo, inforegister.

Majandustegevuse register ja selle pidamise eesmärk on järgmine: register on asutatud

erinõuetega tegevusaladel tegutsevate ettevõtjate, seadusega nimetatud asutuste, sihtasutuste ja mittetulundusühingute üle avalikkusele kättesaadaval viisil arvestuse pidamise ja järelevalve teostamise eesmärgil; erinõudega tegevusala käesoleva seaduse tähenduses on majandustegevuse valdkond, millel tegutsemiseks on seaduse alusel vajalik majandustegevuse registri registreering või tegevusloa olemasolu, mille andmete avalikustamine majandustegevuse registris on nõutav (Majandustegevuse registri seadus § 2). Majandustegevuse registris (MTR) registreeritakse erinõuetega tegevusaladel tegutsevaid ettevõtjaid vastavalt järgnevatele seadustele: majandustegevuse registri seadus, turismiseadus, tubakaseadus, alkoholiseadus, väärismetalltoodete seadus, kaubandustegevuse seadus, elektriohutusseadus, küttegaasi ohutuse seadus, surveseadme ohutuse seadus, toote nõuetele vastavuse tõendamise seadus, lifti ja köisteeohutuse seadus, masina ohutuse seadus, ehitusseadus, vedelkütuseseadus, kaevandamisseadus, raudteeseadus, rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seadus, päästeseadus, biotsiidiseadus, sotsiaalhoolekande seadus, tööturuteenuste ja -toetuste seadus, toiduseadus, meedeiateenuste seadus.

Tabel 6. Teabesüsteemide võrdlus

Tunnus	MTR	E-äriregistri teabesüsteem	E-krediidiinfo	Inforegister
Nimi	+	+	+	+
Registrikood	+	+	+	+
Aadress	+	+	+	+
Tegevusala	+	+	+	+
Luba	+		+	+
Õiguslik vorm	+	+	+	+
Kapital		+	+	+
Maksu- võlgnevus		+	+	
Asutamise aasta		+	+	+
Juhatus				+
Töötajate arv				+

Koostatud autori poolt.

E-äriregister on Maakohtute registriosakondade andmebaasil tuginev teenus, mis

kajastab kõigi Eestis registreeritud juriidiliste isikute andmeid reaalsajas. E- äriregister võimaldab tutvuda ettevõtte B-kaardi, üldandmete ja maksuvõla infoga; teha päringuid nime, registrikoodi, asukoha, tegevusala jm järgi; jälgida ettevõtete menetlusinfot ja kandemuudatusi reaalsajas.

E-krediidiinfo portaalis on võimalik saada infot ettevõtjate kohta: kontakt andmed, tegevusvaldkond, maksuvõlgnevuse kohta informatsioon.

Inforegistri kaudu on kätte saadavad infopäringud ettevõtete ja juhatuse liikmete kohta: krediidiinfo, finantsinfo, omanikud, sidus- ja tütarettevõtted, kinnisvara (sh. kaasomanikud ja endised omanikud), ajaloo sündmused (seire info), detailed kontaktid (tippjuhid, juhatuse liikmed jne), juhatuse liikmete ja omanike seosed ja soovituslikud kliendid/hankijad (hea mainega).

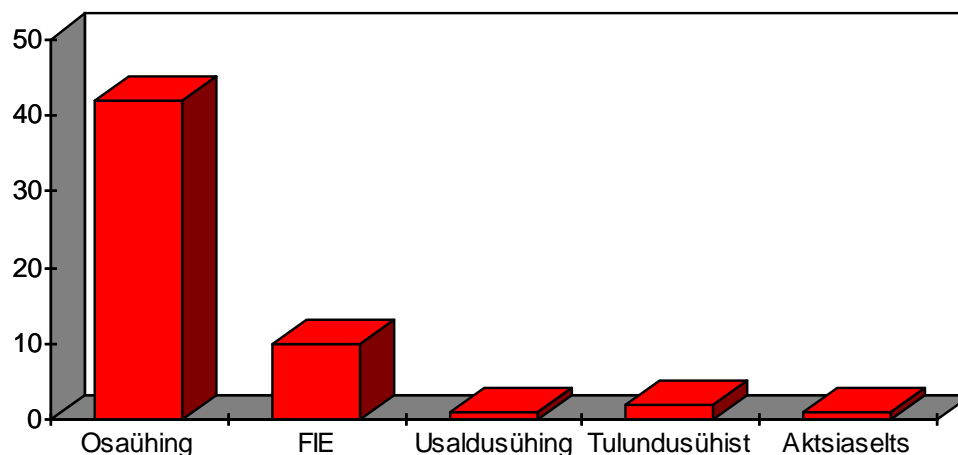
Andmebaaside abil on tehtud Narva-Jõesuu linna ettevõtluse olukorra ülevaade. Kõigepealt, majandustegevuse registri dokumentide abil saan teada milline on Narva-Jõesuu ettevõtluse struktuur 2012. aastal, millised on peamised ettevõtete tegevusalad ning mitu ettevõtet tegutsevad erinevatel valdkonnadel, millised ettevõtluse vormid eelistavad tegutsemiseks. MTR kajastab ka statistika andmed, nagu näiteks üldine ettevõtjate dünaamikat ning dünaamikat valdkonna järgi. MTR andmed on rohkem üldise iseloomuga, kuid e-äriregistri teabesüsteem, e-krediidiinfo ja inforegister annavad laiemat ülevaadet. Antud andmebaaside abil on kätte saadav info töötajate arvu kohta, ettevõtete kapitalist, maksuvõlgnevuse kohta või juhatusest.

2.5. Ettevõtluse olukord Narva- Jõesuus

Ida-Virumaal on rohkem levinud väikese suurusega ettevõtted. Väikeettevõtluse suur osakaal Ida-Virumaa piirkonnas on põhjendatud sellega, et siin on väike siseturg, konkurents, suur tööpuudus ja paljud teised sotsiaalfaktorid. Teiselt küljelt riik toetab väikeettevõtlust erinevate programmide abil ja Euroopa Liidu sihtfondide toetustega, et arendada piirkonna ettevõtlust. Narva-Jõesuu on soodsa ettevõtluskeskkonnaga, linn teeb tihedat koostööd ettevõtjatega, et tuua linna investeeringuid ja luua uute töökohti kuid sellest hoolimata on ettevõtete arv väike.

Majandustegevuse registri 2012 a. andmete järgi Narva-Jõesuus tegutseb 56 ettevõtet,

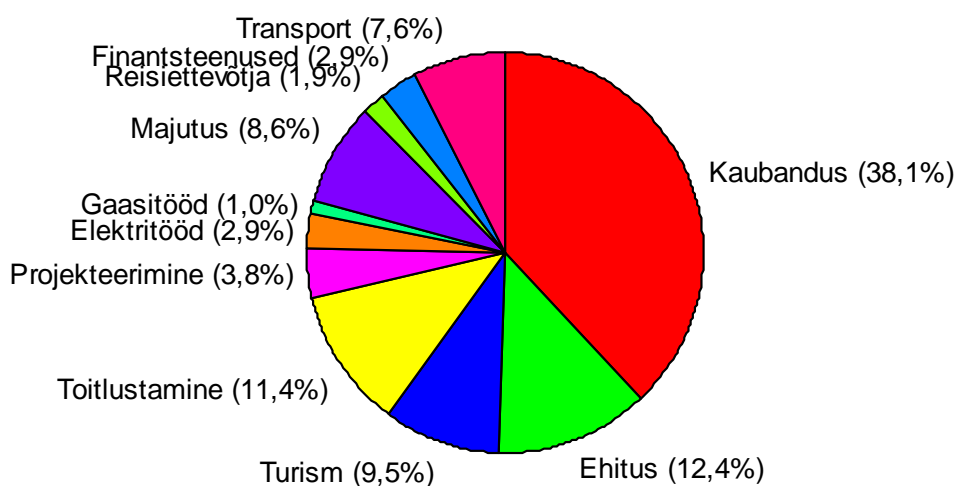
nendest on: 42 OÜ-d, 10 FIE-d, usaldusühing, 2 tulundusühistut ning aktsiaselts. Statistikas ei kajastu ettevõtted, mis on registreeritud juriidiliselt mujale kuid tegutsevad igapäevases majandustegevuses Narva-Jõesuus.

Joonis 1. Narva-Jõesuu ettevõtluse struktuur 2012. aastal.

Andmed: Majandustegevuse register.

Peamiselt on tegemist mikroettevõttega st. et töötajate arv on keskmiselt vähem kui 10 inimest ja ettevõtete aastakäive ei ületa 2 miljonit eurot.

Joonis 2. Narva-Jõesuu tegevusalade jaotus 2012. aastal.

Andmed: Majandustegevuse register.

Peamised ettevõtete tegevusalad on järgmised: kaubandus, ehitus, turism, tööstus, transport, finantsteenused ja kaevandamine, sotsiaalhooldus. Kõige suuremad tegevusvaldkonnad on kaubandus, ehitus ja turism.

Tabel 7. Narva-Jõesuu ettevõtete arv tegevusevaldkonna järgi 2012. aastal

Tegevuse valdkond	Ettevõtte arv
Hulgikaubandus	2 (1,6 %)
Toitlustamine	12 (9,6 %)
Teenindus	14 (11,2 %)
Ehitamine	12 (9,6 %)
Projekteerimine	4 (3,2 %)
Omanikujärelevalve	4 (3,2 %)
Ehitusprojektide ekspertiis	2 (1,6 %)
Elektritööd	3 (2,4 %)
Gaasitööd	1 (0,8 %)
Majutusteenuse osutamine	9 (7,2 %)
Kaevandamine	1 (0,8 %)
Finantsteenused	3 (2,4 %)
Transport	9 (7,2%)
Sideteenus	3 (2,4%)
Sotsiaalhooldus	1 (0,8 %)

Andmed: Majandustegevuse register. Koostatud autori poolt.

Kaubanduse alal tegutsevate ettevõtjate arv on 40, sh. jaekaubandus, hulgikaubandus, toitlustamine ja teenindus. Ehituses tegutsevate ettevõtjate arv on 13, sh on ehitamine, projekteerimine, omanikujärelevalve ja ehitusprojektide ekspertiisi tegemine. Turismi tegevusalal on 10 ettevõtet: peamiselt majutusteenuste osutajad ja reisiettevõtjad.

Osa linna elanikest töötab Narvas, teistes lähemates linnades või kaugemal Eestis. Suurem osa majandusest toimub teenindavas sektoris, majutuses, kaubanduses, turismis. Pidasin ettevõtete dünaamikast selguse saamiseks läbi vaadata millised muutused oli perioodil 2008-2012.

Tabel 8. Narva-Jõesuu ettevõtjate tegevusvormid 2012. aastal

Ettevõtluse vorm	Tegevuse lõpetanud ettevõtjad	Tegevuse alustanud ettevõtjad
FIE	3	6
OÜ	6	6
AS	0	1
Usaldusühing	0	1
Tulundusühistu	0	0

Andmed: Majandustegevuse register. Koostatud autori poolt.

.

Tabel 9. Ettevõtjate dünaamika Narva-Jõesuus

Aasta	Registreeritud ettevõtjad	Aktiivseid ettevõtjaid	Muutus (%)
2008	12	3	75%
2009	46	7	85%
2010	38	5	92%
2011	37	11	70%
2012	32	9	72%

Andmed: Majandustegevuse register. Koostatud autori poolt.

Tabel 10. Ettevõtjate dünaamika valdkonna järgi 2008–2012. aastal

Aasta	Turism		Majutus		Kaubandus	
	Registreeritud ettevõtjad	Aktiivseid ettevõtjaid	Registreeritud ettevõtjad	Aktiivseid ettevõtjaid	Registreeritud ettevõtjad	Aktiivseid ettevõtjaid
2008	3	1	3	1	2	1
2009	1	0	1	0	9	2
2010	2	0	2	0	14	1
2011	6	2	6	2	10	1
2012	1	1	1	1	6	2

Andmed: Majandustegevuse register. Koostatud autori poolt.

Tabel 11. Töötajate arv kaubanduse ja ehituse valdkonnas 2012. aastal

TEGEVUSVALDKOND							
KAUBANDUS				EHITUS			
NIMI	TÖÖTAJATE ARV			NIMI	TÖÖTAJATE ARV		
	<10	10-49	50-249		<10	10-49	50-249
AS NARVA-JÕESUU SANATOORIUM			+	ADOXA OÜ	+		
EGERIA KINNISVARA OÜ			+	AIDILONG OÜ	+		
GULIB OÜ	+			GULIB OÜ	+		
HOTELL EXPERT OÜ		+		IDA EHITUS-MEH OÜ	+		
IVANDIM OÜ	+			LANDSERVIS OÜ	+		
KATAKS PLUS OÜ	+			N-JÕESUU A. GROUP OÜ	+		
KEEPING OÜ	+			OB & AC OÜ	+		
MASSAAŽIMA AILM OÜ	+			STARSTEEL BALTIC OÜ	+		
MULTICOM OÜ	+			OÜ GOLDFINGER	+		
N.J. KOOLITUS OÜ	+			OÜ VIIRMA	+		
OÜ ALLICOM		+		SPECENERGO EESTI OÜ		+	
OSAÜHING BALTI ÄRIGRUPP	+			TERMAK REAL ESTATE OÜ	+		
ALIJUR OÜ	+						
OSAÜHING JUKRIM	+						
OSAÜHING RIKAS-VO	+						
OÜ ALGUS	+						
OÜ ANITA TUUR	+						
OÜ FASHIONOUTLET	+						
OÜ JUNIOR INVEST	+						
OÜ LIIVARAND		+					
SUNLIT FOOD OÜ	+						
TAMALI GRUPP OÜ	+						
VESTE TRADE OÜ	+						
VITARSIS OÜ	+						

Andmed: E-äriregistri teabesüsteem. Koostatud autori poolt.

Tabel 12. Ettevõtete omakapitali suurus kaubanduse ja ehituse valdkonnas 2012. aastal

KAUBANDUS				EHITUS			
Omakapitali suurus	2500 EUR	25 000 EUR	250 000 EUR	Omakapitali suurus	2500 EUR	25 000 EUR	250 000 EUR
AS NARVA-JÕESUU SANATOORIUM			+	ADOXA OÜ	+		
EGERIA KINNISVARA OÜ		+		AIDILONG OÜ	+		
GULIB OÜ	+			GULIB OÜ	+		
HOTELL EXPERT OÜ	+			IDA EHITUS-MEH OÜ	+		
IVANDIM OSAÜHING	+			LANDSERVIS OÜ	+		
KATAKS PLUSS OÜ	+			N-JÕESUU A. GROUP OÜ	+		
KEEPING OÜ			+	OB & AC OÜ	+		
MASSAAŽI MAAILM OÜ	+			OSAÜHING STARSTEEL BALTIC	+		
MULTICOM OÜ	+			OÜ GOLDFINGER	+		
N.J. KOOLITUS OÜ	+			OÜ VIIRMA		+	
OÜ ALLICOM		+		SPECENERGO EESTI OÜ	+		
OSAÜHING BALTI ÄRIGRUPP	+			TERMAK REAL ESTATE OÜ			+
ALIJUR OÜ	+						
OSAÜHING JUKRIM	+						
OSAÜHING RIKAS-VO	+						
OÜ ALGUS	+						
OÜ ANITA TUUR		+					
OÜ FASHION OUTLET	+						
OÜ JUNIOR INVEST	+						
OÜ LIIVARAND	+						
SUNLIT FOOD OÜ	+						

Andmed: E-äriregistri teabesüsteem. Koostatud autori poolt.

Kui me võrdleme näitajad 5 aasta jooksul, registreeritute ja aktiivsete ettevõtjate arv on üsna erinev. Rohkem registreeritakse ettevõtteid, kuid tegelikkuses töötavate ettevõtete arv

on jätkuvalt suhteliselt väike. On näha ka seda, et algus perioodil 2008 aastal üldine ettevõtete arv on väiksem, kui aastal 2012. Veel, suur tõus on 2010-2011 aastal, registreeritakse rohkem ettevõtteid ning aktiivselt töötavate ettevõtete arv on suurem, kui eelmisel perioodil.

Majandusregistri andmetel, on Narva-Jõesuus tegemist peamiselt väikeettevõtetega. Põhilised tegevusvaldkonnad: kaubandus (jaekaubandus, hulgikaubandus, toidlustus, teenindus) ja ehitus. Euroopa Liidu kriteeriumite järgi Narva-Jõesuus on rohkem mikroettevõtteid, töötajate arv on vähem kui 5 inimest. Kaubanduse valdkonnas tegutseb 3 ettevõtet, kus on töötajate arv 10-49 inimest; 2 ettevõtet kus on töötajate arv rohkem kui 50 inimest. Ehituses tegutsevad ainult mikroettevõtteid - on ainult üks ettevõtte, kus on töötajate on rohkem kui 10 inimest.

E-äriregistri teabesüsteemi andmetel Narva-Jõesuus enamuse ettevõtete omakapital on 2500 eurot. On tegemist osaühingutega ja osaühingu nõutav algkapital on 2500 eurot ning osanik ei vastuta isiklikult osaühingu kohustuste eest. See on kõige sobilikum ettevõtluse vorm.

2.6. Väikeettevõtluse arendamise võimalused Eestis

Seoses sellega, et ettevõtlus on oluline riigi osa, siis ma soovin vaadelda, millised arendamise võimalused on olemas Eestis kohaliku omavalitsuse tasandil. Ettevõtlus on väga oluline aspekt kohaliku omavalitsuse arengus. Eesti kohalike omavalitsuste seadus ei kohusta otseselt omavalitsusi tegelema ettevõtluse arendamisega. Siiski on paljud omavalitsused hakanud omal initsiatiivil ettevõtlusküsimustega tegelema. Suur osa kohalike omavalitsuse eelarves moodustab füüsilise isiku tulumaks. Töötav ettevõtja on omavalitsuse jaoks kasulikum kui töötu inimene. Omavalitsusel, kellel on niigi raskusi oma kohustuslike ülesannete täitmisel, on kindlasti raske leida täiendavaid vahendeid ettevõtluse arendamiseks, seda enam, et kohalike omavalitsuste seadus ei kohusta omavalitsusi ettevõtlusega tegelema (Schultz 2010: 555-560).

Olukorra parandamiseks on loodud riiklikud toetusmehhanismid. Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse vahendusel on kohalikul omavalitsusel võimalik taotleda täiendavata finantseeringut infrastruktuuri arendamise projektidele, koolituste korraldamiseks jm taoliseks, Euroopa Liiduga ühinemisel avarduvad võimalused

struktuurfondide arvel veelgi. Eesti liitumise järel Euroopa Liiduga sai EAS üheks Euroopa Liidu struktuurifondide rakendusüksuseks Eestis. Struktuurifondidest on kaasrahastatavad enamik toetusi ja muid programme. EL-i rahastamisperioodil 2007–2013 on kokku rohkem kui 3,4 mld eurost struktuuriabist Eestile EAS-i rakendada 830 mln eurot.

Nende toetusmeetmete kasutamine eeldab kohaliku omavalitsuse poolt kindlaks määratud prioriteete ja huvisid, millele raha kulutatakse: ei Euroopa Liidu, veel vähem aga Eesti Vabariigi huvide toetada projekte, mille ainukesed kasusaajad on projekti koostanud ja seda nõustanud tasustatavad konsultandid. Seega peab iga kohalik omavalitsus, kes soovib riiklikest ja hiljem üle-Euroopalistest fondidest toetust taotleda, kõigepealt sätestama kohalikud huvid ja arenguprioriteedid. Reeglina tehakse seda arengukava vormis. Arengukava koostamise aluseks on kohalike huvigruppide konsensus, sisaldades ühelt poolt elanike (nende poolt valitus esindajate) ja teiselt poolt ettevõtjate huvide vahelist kompromissi, fikseerides arenguvõimalused ning arengut takistavad ohud. Arengukava on kohaliku omavalitsuse eelarvete planeerimise aluseks. Alustaval ettevõtjal on oma käivitatava äri soodsaks rahastamiseks võimalik saada EASi starditoetust ja kasvutoetust, Euroopa Liidu struktuuritoetusi ning KredExi poolt käendatavat stardilaenu.

2.6.1 Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse toetused

EAS-i poolt välja antav starditoetus on riiklik toetus alustavatele ettevõtjatele, kes vajavad täiendavaid rahalisi vahendeid jätkusuutliku ettevõtte käivitamiseks. Toetuse eesmärgiks on ettevõtete käivitumine äriplaanis kirjeldatud viisil.

Starditoetust võib taotleda alustav ettevõtja:

- kelle ettevõtte asutamisest ei ole möödas rohkem kui 12 kuud,
- kes loob vähemalt ühe aastaringse täistööajaga töökoha,
- kelle ärimudel on läbimõeldud, tema äriplaan sisaldab lisaks äri kirjeldusele ka ettevõtte käivitamise kava (tegevusplaani),
- kelle toode või teenus on äritegevuse alustamiseks valmis.

Starditoetust on võimalik taotleda kuni 5 000 eurot. Toetuse osakaal projekti maksumusest on maksimaalselt 80%, ja omafinantseering vähemalt 20%. Starditoetust

on võimalik kasutada projekti perioodi jooksul põhivara soetamiseks ja turundustegevuste läbiviimiseks. Starditoetuse taotlemist reguleerib starditoetuse programmi kord.

EAS-i kasvutoetus on riiklik toetus alustavatele ettevõtjatele, kes vajavad täiendavad rahalisi vahendeid kasvava ja eksportiva ettevõtte arendamiseks. Programmi oodatavaks tulemuseks on tekkinud ettevõtete müügi käivitamine eksportturgudel ja tulemuste saavutamine äriplaanis kirjeldatud viisil. Kasvutoetust võib taotleda jätkusuutlik ja kasvupotentsiaaliga alustav ettevõtja:

- kelle tooted/teenused on suunatud ekspordile,
- kes loob keskmisest kõrgema valdkondliku töötasuga töökohti ,
- kelle ärimudel on koduturul tõestatud,
- kelle toode või teenus on ettevõtte laienemiseks ja kasvuks valmis.

Kasvutoetust on võimalik taotleda kuni on 32 000 eurot. Toetuse osakaal projekti maksumusest on maksimaalselt 50% ja omafinantseering vähemalt 50%. Kasvutoetust on võimalik kasutada projekti perioodi jooksul põhivara soetamiseks, turundustegevuste läbiviimiseks ja tööjõukulude finantseerimiseks. Kasvutoetuse taotlemist reguleerib kasvutoetuse programmi kord.

2.6.2 Euroopa Liidu struktuurifondide toetused

Ettevõtluse finantseerimise võimaluste hulgas on mitmeid struktuurifondide ja omavalitsuste poolt pakutavaid toetusmeetmeid, nii näiteks mh. stardiabi investeeringuteks põhivarasse, ja koolitustoetused personali koolitamiseks.

Struktuurifondidest toetatakse järgmisi valdkondi: haridus, tööturg, teadus- ja arendustegevus, ettevõtlus, infoühiskond, haldusvõimekus, keskkonnahoid, energiamajandus, transport, regionaalne ja kohalik areng, tervishoid ning hoolekanne. Toetuste leidmisel oma projektidele aitavad maakondlikud arenduskeskused, mis pakuvad oma baasteenuste osas tasuta nõustamisteenust. Arenduskeskustest saab infot projektide rahastamisvõimalustest nii struktuurifondide meetmete osas kui vajadusel ka teiste võimalike toetuse allikate kohta ning erasektori konsultantide ja nende teenuste kohta.

2.6.3 Stardilaen

Alustavad ja kuni kolm aastat tegutsenud väike- ja keskmised ettevõtted saavad taotleda äri alustamiseks stardilaenu, mida käendab 75% ulatuses riiklik sihtasutus KredEx. Võrreldes tavalaenuga on stardilaenu eelis see, et ettevõtjal tuleb oma isikliku varaga vähem riskida. Stardilaenust on abi eelkõige ettevõtetel, kes tegevust alles alustavad, sest neil on lühikese krediidi ajaloo tõttu pangalaenu keeruline saada. Laen tuleb võtta panga vahendusel, panga poolt määratava intressi suurus on hinnanguliselt 7,5-12%. Stardilaenu saamiseks võib pöörduda nii panka, EAS-i kui KredEx-isse.

2.6.4 Avaliku ja erasektori koostöö

Uudissõna averus (inglise keeles public-private partnership, PPP) tähistab avaliku ja erasektori koostööd (Avaliku ja erasektori koostöö kohalikes omavalitsustes. Riigikontrolli aruanne Riigikogule. 2012). Avaliku ja erasektori partnerluse eesmärk on tagada riigi ja/või kohaliku omavalitsuse kohustuste kiirem ning efektiivsem täitmine. Üha enam seostatakse avaliku ja erasektori partnerlust suuremahuliste infrastruktuuri projektidega, eriti sellistes sektorites nagu transport, ehitus, renoveerimine, juhtimine, rahva tervishoid, haridus ja riiklik julgeolek. Kuigi avaliku- ja erasektori eesmärgid ning lähtepunktid on erinevad, kaasab avalik sektor (riik või kohalik omavalitsus) mõnikord oma ülesannete paremaks lahendamiseks erasektori (erakapitalil baseeruvad eraõiguslikud juriidilised isikud). Sellisel avaliku ja erasektori koostööl ehk averusel võib olla mitmeid vorme, mis peamiselt sõltuvad olemasolevast õiguskeskkonnast. Kitsamas tähenduses käsitletakse averusena pikaajalist koostööd, mis on ette võetud seetõttu, et avalikul sektoril ei leidu oma arenguplaanide koheseks elluviimiseks raha ega teadmisi, mida aga suudab pakkuda erasektor. Averuse käsitlemisel võib eristada kaht peamist koostöö vormi:

- 1) lepinguline koostöö – koos tegutsevad partnerid ise ning koostöö eesmärk, poolte õigused ja vastastikused kohustused on reguleeritud lepingutega;
- 2) koostöö ühissetevõtte kaudu (institutsionaalne koostöö) – partnerid loovad ühiselt juriidilise isiku. Partnerid määravad kindlaks projekti üldised eesmärgid, moodustavad ühiselt juriidilise isiku vara ning osalevad selle juhtimises. Kõik edasised tegevused on ühissetevõtte ülesandeks.

Peamiselt teevad kohalikud omavalitsused erasektoriga lepingulist koostööd:

erapartnerile (kontsessioonäärile) antakse kontsessioon ehitustööde tegemiseks või teenuste osutamiseks ning nende eest tasub omavalitsus või teenuse lõpptarbija või mõlemad. Kontsessiooni andmine on sisult samasugust tüüpi leping kui riigihanke tulemusel sõlmitud ehitustööde või teenuste hankeleping, välja arvatud asjaolu, et tasu tehtavate ehitustööde või osutatavate teenuste eest seisneb kas ainult õiguses kasutada seda tööd või sellises õiguses koos tasuga. Ehitustööde kontsessiooni korral antakse erapartnerile õigus lisaks ehituse püstitamisele või rekonstrueerimisele ka seda ekspluateerida. Kui sel perioodil, mil ehitist ekspluateerib erapartner, võtab omavalitsus selle tasu eest erapartnerilt üürile või ostab temalt ehitises pakutavat teenust, toob see omavalitsusele kaasa pikaajalise rahalise kohustuse.

Teenuste kontsessioonilepinguga antakse erapartnerile õigus osutada avalikes huvides mingit teenust. Teenuste kontsessiooni andmisel peab silmas pidama, et riigihangete seaduse sätted laienevad vaid nendele teenustele, mis on ära toodud klassifikaatori CPV¹ lisades VI ja VII.

Avaliku ja erasektori partnerlust iseloomustavad tavaliselt järgmised elemendid (Kergandberg, Blankin, Lemetti 2007: 10-14):

1. Ajaliselt pikk koostöö, mis hõlmab ühistegevust avaliku partneri ja erapartneri vahel planeeritud projekti eri aspektides ja etappides.
2. Projekti osaline finantseerimine erasektori poolt, mis toob endaga kaasa keeruliste finantseerimissüsteemide koostoimimine. Luuakse projekti teostaja, kes osaleb projekti eri etappidel (projekteerimisel, lõpetamisel, rakendamisel, finantseerimisel).
3. Avalik partner keskendub peamiselt vastava projekti eesmärkidele, mis tuleb saavutada avaliku huvi mõttes, tarnitud teenuste kvaliteedile ja hinnamoodustuspoliitikale ning võtab endale vastutuse, et jälgida vastavust nendele eesmärkidele.
4. Alati toimub riskide jaotus avaliku ja erapartneri vahel: viimasele kantakse üle riskid, mida tavaliselt kannab avalik sektor. Kuid avaliku ja erasektori partnerlus ei pea tingimata tähendama, et erapartner võtab endale kõik riskid või isegi suurema osa projektiga seonduvaid riske.

¹ CPV – Euroopa Liidus kohaldatav ühtne riigihangete klassifikaator, et ühtlustada viiteid, mida ametiasutused ja tellijad lepinguobjekti kirjeldamiseks kasutavad.

Täpne riskide jaotus määratakse igal konkreetsel juhul vastavalt poolte suutlikkusele selles, mis puudutab riskile hinnangu andmist, riski kontrolli ja riskiga toimetulekut. Averuse tüüpriskid on järgmised: tehnilised riskid (puudused projektidokumentatsioonis), ehitusriskid (ehituslikud lahendused, materjalid või seadmed ei ole sobivat), käitamisriskid (projektide elluviimiseks ei ole piisavalt kogemusi), tulude riskid (tulubaasi prognoositakse valesti), finantsriskid (projekti elluviimist rahastatakse liiga vähe), poliitiline risk (võimukandjate prioriteetidid muutuvad), keskkonnariskid (keskkonnamõju ei hinnata kaugselt), projekti mitte ostmine (pooltest sõltumatutel asjaoludel ollakse sunnitud projekt lõpetama).

5. Avaliku ja erasektori partnerlus peaks võimaldama riigil ja kohalikel omavalitsustel tegutseda suuremates mahtudes, kui seda otseselt lubab üheks kalendriaasataks mõeldud eelarve.

2.7. Omavalitsustevaheline koostöö

Ükski omavalitsus ei tegutse üksi, sõltumata oma naaberomavalitsustest ning seal toimuvast. Omavalitsused, nagu ettevõttedki, on pidevas omavahelises konkurents, võideldes eelkõige hõivatud elanike arvu pärast. Ettevõtluse arendamise puhul on aga mõistlik omavalitsustel koostööd teha, kuna suur hulk uusi töökohti ühes vallas on kasulik ka naabervaldadele, kelle elanikud neid töökohti kasutama hakkavad.

Koostöö võib aset leida kõigis kolmes etapis:

- planeerimine ehk uuringute läbiviimine ja arengukavade koostamine;
- tegutsemine ehk arengukavades sätestatu elluviimine läbi erinevate projektide ja ühise ressursside majandamise;
- kontroll ja planeerimise uuendamine ehk tagasiside tegevuste tulemuslikkusest ja arengukavade uuendamine ja läbivaatamine.

Sageli ei ole ressursside (nii inimkapitali kui raha) nappuse tingimustes ühel kohalikul omavalitsusel võimalik tegeleda korraga kõigega, mida eduka arengu tagamiseks tarvis oleks teha. Koostöö uuringute ettevalmistamisel ja arengukavade koostamisel võimaldab mitmel omavalitsusel näiteks lihtsamalt tellida konsultatsiooniteenust uuringute läbiviimiseks või arengukava koostamiseks kui üksikult. Kuid see pole ainuke kasu.

Arengukavade elluviimine on järgmine etapp, milles omavalitsused koostööd teha saavad. Nii riikliku kui Euroopa Liidu toetuste taotlemisel on paratamatuks eelduseks taotleja omafinantseering (rahaline ja/või tööjõu panus), millega tagatakse projekti taotleja huvi projekti realiseerimisest. Märkimisväärne ressursside kokkuhoid saavutatakse tehes koostööd teiste omavalitsusega. Mitme omavalitsuse peale on lihtsam nõutavat omafinantseeringut kokku saada, hoitakse kokku ka inimressurssi.

Vastavalt kohaliku omavalitsuse korralduse seadusele on kohalikel omavalitsustel õigus teha koostööd ühiste huvide väljendamiseks ning ühiste ülesannete täitmiseks. Ühistegevuse vormideks võib olla mõne teenuse pakkumine, mitmesuguste omavalitsusüksuste liitude moodustamine, aga ka teistelt kohalikelt omavalitsustelt teenuste ostmine ja teistele teenuste müümine.

Kohalike omavalitsuste koostöö on laialt levinud mitmete avalike teenuste osutamisel nagu kommunaalteenused, teenused haridus-, sotsiaalhoolekande- ning tervishoiusfääris. Nimetatud valdkondades ostavad need omavalitsusüksused, kellel puuduvad vastavad institutsioonid (gümnaasium, haigla, hoolekodu vm), tavaliselt lepingu alusel teenust teistelt omavalitsusüksustelt. Lisaks teevad kohalikud omavalitsused koostööd planeeringute koostamisel, õpilastranspordi rahastamisel ja ühisürituste korraldamisel. Koostöövormideks on ühiste äriühingute ja sihtasutuste asutamine või ühiste spetsialistide värbamine.

Üks olulisemaid kohalike omavalitsuste ühistöö vorme on omavalitsusliidud. Omavalitsusliidud töötavad Kohaliku omavalitsuse üksuste liitude seaduse alusel. Liit esindab sellesse kuuluvaid KOV üksusi kui tervikut suhtes riigiorganite, teiste isikute ja rahvusvaheliste organisatsioonidega. Omavalitsusüksuse kuulumine omavalitsusliitu ei ole kohustuslik. Üleriigiliste omavalitsusliitude eesmärgiks on: liikmeks olevate kohalike omavalitsuste ühishuvide esindamine ja kaitsmine; kohaliku omavalitsuse üldisele arengule kaasaaitamine; kohalikku omavalitsust puudutavas seadusloomeprotsessis osalemine; liikmeks olevate omavalitsusüksuste vahelise koostöö edendamine ja korraldamine; liikmetele seadusega ettenähtud ülesannete paremaks täitmiseks võimaluste loomine.

Maakondlikke omavalitsusliite võivad moodustada maakonna kohaliku omavalitsuse üksused. Eesti maakondlikud omavalitsusliidud täidavad nii liitu kuuluvate

omavalitsusüksuste poolt delegeeritud kui seadusega pandud ülesandeid. Maakondliku omavalitsusliidu eesmärgiks on: liikmete ühistegevuse kaudu maakonna tasakaalustatud ja jätkusuutlikule arengule kaasaaitamine; maakonna kultuuritraditsioonide säilitamine ja edendamine; maakonna ja oma liikmete esindamine ning liikmete ühiste huvide kaitsmine; liikmeks olevate omavalitsusüksuste vahelise koostöö edendamine ja korraldamine; liikmetele seadusega ettenähtud ülesannete paremaks täitmiseks võimaluste loomine.

2.8 Avaliku ja erasektori koostöö Narva-Jõesuus

Narva-Jõesuus on peamiselt tegemist mikroettevõttega, paljud neist on pereettevõtet või ühe inimese ettevõtet. Narva-Jõesuu linna eelduseks ettevõtluse arengule on soodne geograafiline asend, looduslikud ressursid, rikkas kuurordilinna ajalugu ning kõrge majanduslik potentsiaal. Ettevõtluse areng sõltub siiski ka muudest erinevatest teguritest. Avalik võim saab mõjutada arengut ainult seaduse raames.

Kõige laiemalt mõjutab ettevõtluse arengut olemasolev antud piirkonnas tööjõud ning nõudlus. Nagu näitab tööhõive olukord Ida-Virumaal, tööpuuduse arvnäitajad on kõrgemad, kui teistel piirkondadel. Siin tuuakse erinevate autorite poolt põhjustena esile ka piiratud sisetarbimist, rahvastiku vananemist, noorte inimeste ära minekut ning spetsialistide puudust.

Ettevõtte ei saa tegutseda sellel juhul, kui puudub kas nõudlus või mõni oluline ressurss, näiteks kvalifitseeritud tööjõud. Muidugi, nõutakse teatud hariduse taset, töökogemust, oskusi ja teadmisi antud valdkonnas. Üheks kohaliku omavalitsuse ülesannetest on haridusasutuste töö korraldamine, kuigi see puudutab ainult alg-, põhi- ja keskkooli ülalpidamist. Narva-Jõesuus on olemas keskkool, huvikool ja lasteaed. Kõrgema taseme või kutseõppe haridusasutused puuduvad. Samas on haridusasutused olemas Narva linnas.

Selleks, et ettevõtte oleks edukas, peavad olema soodsad tingimused arendamiseks ning tingimused tegutsemiseks. Öeldi, et Narva-Jõesuus on soodsad tingimused ettevõtlusele, nn tegevusruum. Paljud ettevõtjad tegutsevad teenindussektoris ja kaubanduses, kuid üldse puuduvad ettevõtjad, kelle töövaldkond on kommunaalteenused ja tööstus. Linna asukoht on jõe ääres ning seetõttu tuleb arendada seda. Tuleb kasutada neid ressursse,

mis on olemas nagu näiteks sadam, kalatööstus jne. Kohalik omavalitsus võib sellel juhul korraldada ettevõtlusinkubaatori, tööstusparki. Kasutada tuleks ka teiste kohalike omavalitsuse kogemusi. Sellest räägib Narva-Jõesuu linnapea oma intervjuus.

Vaid vähesed inimesed soovivad tegutseda ettevõtjana. Ettevõtlusel on olemas nii plussid, kui ka miinused ning inimene võib valida enda jaoks sobiliku ettevõtlusevormi. Selle jaoks on olemas erinevad nõustamiskeskused, korraldatakse teematilisi seminare. Selleks, et kõita rohkem inimesi tegutsema ettevõtjana, tasub kohalikul omavalitsusel kaaluda, kas elukeskkond on atraktiivne või mitte. Milliseid võimalusi pakutakse noortele spetsialistidele, kas piirkond võimaldab uusi töökohti, milline on sotsiaalne infrastruktuur jne. Narva-Jõesuus on puudu mingid olulised infrastruktuursed objektid (tankla, spordikeskus, korralikud teed, hariduskeskus) või siis olemas olevate objektide tase on madal ning ei vasta nõudmisele.

On oluline ka, et kohalik omavalitsus ja erasektor tegutsevad ühes suunas ja et nende huvid poleks vastuolus. Erasektorile on vajalik, et oleks mingi tugistruktuur võimu tasemel, näiteks eelistus kohalikule ettevõtjale kui pakutakse tööd. Ettevõtluse jaoks on ka oluline osaleda linna elus, teostada ühiseid projekte või avaldada oma arvamust. On palju kohalikke omavalitsusi, kus tähtsate otsuste vastuvõtmisel arvestatakse kohalike ettevõtjate arvamusega. Seda saab aga kõige efektiivsemalt teha siis, kui ettevõtjal on omavaheline ühendus. Narva-Jõesuus on seda võimalik teha kuna kohalik omavalitsus on väike ning ettevõtjate arv on ka väike.

Narva-Jõesuu linna jaoks väikeettevõtlus on väga oluline sektor, mis peab arenema. Seda väitis Narva-Jõesuu linnapea Andres Noormägi intervjuu käigus. Tema ütles, et on olemas põhilised objektid nagu hotellid, aga puuduvad lisa- ja tugiteenused. On vaja rajada infrastruktuuri. Kuid Narva-Jõesuu linnal on olemas raskused kohustuslike ülesannete täitmisel sellepärast, et linna eelarve on piiratud. Kindlasti on raske leida täiendavaid vahendeid ettevõtluse arendamiseks. Lisa võimalusi finantseerimiseks otsitakse partneritelt, näiteks naaberomavalitsuselt, fondidelt ja teiselt allikalt. Paljude projektide elluviimine on reaalne ainult koostöös. Linnavalitsus on ka huvitatud, et teostada partnerluse projekte kohaliku ettevõtjate koostöös. Narva-Jõesuu ettevõtluse olukorra ülevaatest on teatud, et peamised ettevõtted on väikse suurusega ja nende omakapital on suhteliselt väike, et teostada mahukad projektid.

Avaliku ja erasektori partnerluse eesmärk on tagada kohaliku omavalituse kohustuste kiirem ja efektiivsem täitmine. Klassikalised koostööprojektid Narva-Jõesuu linna tingimused on võimatud sellepärast, et linn ei saa võtta pikaajalisi laenukohustusi ning väikeettevõtlus ei saa võtta enda peale terve projekti kulusid, vaid averuse projekti elluviimine oleks kõige paremaks partnerluse lahenduseks linnas. Investeeringute maht on ka piiratud sellepärast, et erasektori omakapitali osa on väike. Averuse projekt on ressurside nõutav: finants-, inim- või materjalide ressurside jne. Vajaliku ressurside puudus pidurdab koostööd, sest linna ettevõtted on väikesed (töötab vähemalt kui 10 inimest ühes ettevõttes ja aastakäive ei ületa 2 miljonit eurot). Narva-Jõesuu linnapea väidab, et kohalikul omavalitsusel on suur huvi averuse vastu ning on olemas baasteadmised averuse kohta, aga puudub reaalne projekti elluviimise kogemus. Selleks, et ellu viia koostöö projekti on vaja piisavalt rahalisi ressursse, aga kohalikul omavalitsusel ja erasektoril puudub lisafinantseerimise võimalus. Averuse projekti abil Narva-Jõesuu linnavalitsus sooviks teostada nii sotsiaalvaldkonna projekte, kui ka infrastruktuuri objektid. Avaliku ja erasektori koostöö toob ainult kasu mõlemale poolele: uued töökohad, kõrgema kvaliteedi teenuse saamine, investeeringute saamine, kohaliku omavalitsuse maksude säilitamine, tulude saamine ning piirkonna areng.

Linna arengustrateegia annab ülevaade sellest, mida kohalik omavalitsus soovib saavutada järgmistel aastatel. Sellel dokumendil määratletakse eesmärgid ja koostatakse kindla tegevuskava eesmärkide saavutamiseks. Narva-Jõesuu kohalik omavalitus kutsub kõik huvilised selles, et osaleda strateegia välja töötamiseks. Selle informatsioon on kätte saadav linna koduleheküljel. Selleks, et kõikide huvid olid kajastatud arengukavas, eraettevõtjad peavad formuleerima oma vajadused. Peab olema konstruktiivne dialoog erasektori ja avaliku sektori vahel.

Narva-Jõesuu linnavalitsuse eesmärgiks on pakkuda ettevõtjatele oma poolt kvaliteetseid ja optimaalseid teenuseid. On antud lubadused teha oma tööd seadustiku raames ja aidata ellu viia ettevõtjatele projektid.

KOKKUVÕTE

Käesoleva töö eesmärk oli välja selgitada, milline roll on kohalikul omavalitsusel väikeettevõtluse arengus ning jõuda järeldusteni koostöö võimalustes Narva-Jõesuu linnas. Keskendusin väikeettevõtlusele.

Selleks, et saavutada püstitatud eesmärgi, defineerisin kõigepealt ettevõtluse mõiste. Ettevõtlus on laia ning mitmeti defineeritud tähendusega mõiste, ent on selge, et ettevõtlusel on keskne ning oluline roll riigi majanduses. On olemas tegurid, mida kohalik omavalitsus saab mõjutada: elukeskkond, sotsiaalsed faktorid, seadusandlus ning poliitilised faktorid. Kuid on olemas mõned tingimused mille peale kohalik omavalitsus ei saa mõjutada: looduslikud tingimused, üldine majandusolukord ning tehnoloogia ja innovatsioon.

Vastavalt liberaalsele majandusteooriale, ei riik ega kohalik omavalitsus ei saa otseselt sekkuda ettevõtluse protsessidesse. Avaliku sektori pädevused on seaduses määratletud. Eesti kohalike omavalitsuste seadus ei kohusta omavalitsusi tegelema ettevõtluse arendamisega. On olemas põhiseaduslik ettevõtlusvabadus ning seadus annab erinevad ettevõtluse formaalsed tingimused, et iga huvitatud isik võib endale leida sobivat vormi ning alustada oma tegevust ning viia ellu oma äriideed võttes sealjuures ise riske ja määrates eesmärgid ning nende saavutamise vahendid.

Käsitlesin ka kohaliku omavalitsuse tegevusi, mida ta ettevõtluse arendamiseks arendada võib, et tagada lisaks kohalike elanike elutingimuste ka kohalikele ettevõtjatele tegevuseks soodsad tingimused. Mõlemate ülesannet täitmiseks on vajalik avalike kaupade ja teenuste kättesaadavus. Avalik ja erasektor on huvitatud koostööst, et tagada kõrge kvaliteediga ning kättesaadavad teenused.

Selleks, et saada täpsemat ülevaadet Narva-Jõesuu ettevõtluse olukorrast, kasutasin registrite andmed ettevõtete kohta. Analüüsisin statistilised andmed Narva-Jõesuu linna kohta tabel- ja diagramm-meetodil. Selle andmete puhul, tegin järeldust, et viimasel aastatel väikeettevõtlus areneb ning tegutsejate arv suureneb.

Narva-Jõesuu linnas statistika andmete järgi peamiselt tegutsevad mikroettevõtted ning ettevõtjate arv on väike. Igal aastal suureneb ettevõtjate arv, ent neid võiks olla rohkem.

Esitan töös ülevaate selle kohta, millised on koostöövõimalused kahe sektori vahel. Avalik sektor ei saa mõjutada erasektorit otseselt, vaid sellise mõju avaldamise instrumentidena kasutatakse erinevad toetusprogramme ja meetmed, mis on suunatud piirkonna ettevõtluse arengule. On levinud mitmete omavalitsuste vaheline koostöö, näiteks loodud omavalitsuste liidud.

Avaliku ja erasektori partnerluse ehk averuse eesmärk riigi või kohaliku omavalitsuse poolt vaadatuna on tagada riigi ja/või kohaliku omavalitsuse kohustuste kiirem ning efektiivsem täitmine. Samas on selge, et ettevõtjate poolt vaadatuna on averuse poolt pakutavaks mingi eelise või tingimuste loomine just ettevõtjatele.

Võib nõustuda üldlevinud seisukohaga, et ettevõtluse ja avaliku sektori koostöö on kasulik mõlemale osapoolle ning pikaajalises perspektiivis võidavad sellest ka kohalikud elanikud ning kogu piirkond tervikuna.

Arvan, et ka ettevõtjad ise võivad omal initsiatiivil või läbi ühenduste ja organisatsioonide osaleda aktiivselt linna elus ning kasutada oma ressursse, et arendada piirkonda tervikuna. Avalik ja erasektor on omavahel tihedalt ning lahutamatult seotud, kuid tuleb meele pidada, et kohalik omavalitsus saab toetada väikeettevõtlust üksnes piiratult ning üsnagi kaudse meetmete raames. Piiranguid seab lisaks seadusandlikele raamidele ka vahendite nappus ehk kohalike omavalitsuste eelarve. Mitmete suuremate infrastruktuuri projektide teostamiseks on saadud ning on võimalik saada toetusi mitmetest struktuurfondidest ning üleriiklikest toetusprogrammidest kuid ka need allikad on piiratud ega ole ammendamatud. Seega tuleb tulevikku vaadates juba käesoleval ajal mõelda sellele, et mitmete alustatud projektide ning realiseerimata, kuid heade ideede teostamine ei jääks finantseerimise võimaluste tõttu olemata.

SUUMMARY

Titel of this paper is “The role of local government in entrepreneurship in the example of Narva –Jõesuu”. The aim of current paper was to explain and find out possibilities of cooperation of local government and local entrepreneurs.

Narva-Jõesuu is a small resort town in Eastern-Estonia, laying at the shore of Gulf of Finland, bordering with Russia at East. With its only 2000 inhabitants, it is a neighbor city of Narva which is the third populated city in Estonia. Narva-Jõesuu, once a popular resort town has become still and quiet suburb with a number of social and economical problems resulting of malfunctioning of soviet planning. Author has set a main task of thesis to find out by which means local government could influence environment of small business to develop, private-public partnership projects included. Author has interviewed Mr. Andrus Noormägi, the major of Narva-Jõesuu to understand main issues of local government and a point of view of public sector about future and perspectives of town.

To understand private entrepreneurship importance and position in society, author has given a brief overview of nature and essentials of private entrepreneurship and small and micro enterprises, the role local government in development of local small business, also possible donations from European Union funding programs.

Small business is the most common in Estonia. Anyone can choose the most suitable form of the business activity. Research conducted by Estonian Entrepreneurship Agency shows that small business is very important for the economics of Estonia.

The most frequent form of enterprise in Narva-Jõesuu is private limited company. It shows whole tendency of the economics in the country. A small enterprise in Narva-Jõesuu includes less than 5 workers and equity capital is 2500 euro. The main spheres are: trading, construction, tourism, transport, financial, mining and social welfare.

Analyzing information from various data banks, author comes to conclusion that small business in Narva-Jõesuu is developing; number of active enterprises is growing. Narva-Jõesuu has excellent enterprise environment and development potential. There are also some difficulties such as: lack of specialists, not enough developed

infrastructure, limited government financial recourses. Though, a city government is ready to lead partnerships with local enterprises and make cooperate projects in the of the town development.

KIRJANDUS

Avaliku ja erasektori koostöö kohalikes omavalitsustes. Riigikontrolli aruanne Riigikogule.

<http://www.riigikontroll.ee/Suhtedavalikkusega/Pressiteated/tabid/168/ItemId/630/amid/557/language/et-EE/Default.aspx> (viimati vaadatud 16.12.2013)

Arrak A., Eamets R., jt. 2002. *Majanduse ABC*. Tartu.

Drucker P.F. 1986. *Innovation and entrepreneurship: practise and principles*. London.

Eesti Vabariigi Põhiseadus § 31

Eesti Vabariigi Põhiseadus § 29

Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus <http://www.eas.ee/et/> (viimati vaadatud 16.12.2013)

Eesti maksu- ja tolliamet http://www.emta.ee/failid/FIE_alustamine.pdf (viimati vaadatud 16.12.2013)

Eesti väike- ja keskmiste ettevõtjate assotsiatsioon. Uuringud. <http://www.evea.ee/index.php/vaikeettevotlusest-2/vke-uuringud> (viimati vaadatud 16.12.2013)

E-äriregister <http://www.rik.ee/et/e-ariregister> (viimati vaadatud 16.12.2013)

Eesti põllumajandusministeerium <http://www.agri.ee/> (viimati vaadatud 16.12.2013)

Eesti Vabariigi siseministeerium <https://www.siseministeerium.ee/5979/> (viimati vaadatud 16.12.2013)

Hisrich R., Peters M. P., Shepherd D. A. 2008. *Entrepreneurship*. Boston.

Inforegister. <https://www.inforegister.ee/> (viimati vaadatud 16.12.2013)

Johannsdottir B., Mägi J., Pihel P. jt. 2003. *Ärioskused*. ROUTES õppematerjalid, Leonardo da Vinci II, Kuressaare.

Johnsson R. & Karjalainen L. 1996. *Abiks väikeettevõtjale*. Turu Ülikooli TKK

Kergandberg E., Blankin P., Lemetti M. 2007. *Avaliku ja erasektori partnerlus*. Äripäev.

Kerem K., Raju O., Randveer M. 2001. *Mikroökonomika*. Tallinn.

Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus. RT I 1993, 37, 558

Kohaliku omavalitsuse võimalused ettevõtluse arendamisel. Gert Schultz.

http://www-1.mtk.ut.ee/varska/2003/6_Ettevotluspol/Schultz.pdf (viimati vaadatud 16.12.2013)

Kohaliku omavalitsuse üksuste liitude seadus <https://www.riigiteataja.ee/akt/224392> (viimati vaadatud 16.12.2013)

Krediidiinfo. <http://www.krediidiinfo.ee/> (viimati vaadatud 16.12.2013)

Lukjanov, A. 1998. *Oma äri alustades*. Tallinn.

Majandustegevuse registri seadus § 2

Majanduse ja kommunikatsiooni ministeerium <http://www.mkm.ee/> (viimati vaadatud 16.12.2013)

Majandustegevuse register <http://mtr.mkm.ee/default.aspx?s=otsi> (viimati vaadatud 16.12.2013)

Miettinen, Asko; Teder, Juhan 2006. *Ettevõtlus I Ettevõtluseset, ettevõtjatest ja ettevõtluspoliitikast*. Külim.

Narva-Jõesuu linna arengukava aastateks 2011-2025 <http://narva->

joesuu.kovtp.ee/et/c/document_library/get_file?uuid=2b7d00d9-0705-42ad-a30d-acc388412481&groupId=1324387 (viimati vaadatud 16.12.2013)

Narva-Jõesuu linna veebileht <https://narva-joesuu.kovtp.ee/et/uldinfo> (viimati vaadatud 16.12.2013)

Riigiportaal

https://www.eesti.ee/est/teemad/ettevotja/ettevotte_loomine/ettevotlusvormi_valik/ettevotlusvormide_vordlus (viimati vaadatud 16.12.2013)

Statistikaamet <http://www.stat.ee/65319> (viimati vaadatud 16.12.2013)

Statistikaamet. Piirkondlik portree Eestist. <http://www.stat.ee/ppe-55736> (viimati vaadatud 16.12.2013)

Stevenson H., Jarillo C. 1990. *A paradigm of entrepreneurship*. Strategic Management Journal. Vol.11, Special issue: Corporate Entrepreneurship. John Wiley and sons.

Väikese ja keskmise suurusega ettevõtete arengusuundmused 2012 (Praxis 2012). http://veea.ee.klient.veebimajutus.ee/images/files/VKE_aengusuundmused_aruanne%202012%20PRAXIS.pdf (viimati vaadatud 16.12.2013)

Väikeettevõtte plussid ja miinused <http://www.eas.ee/et/alustavale-ettevotjale/aeriidee-ja-aeriplaani-koostamine/ettevotjaks-saamisega-seotud-teemade-laeibimotlemine/vaeikeettevotte-plussid-ja-miinused> (viimati vaadatud 16.12.2013)

LISA 1.

Autori intervjuu küsimustele vastas Narva-Jõesuu linnapea Andres Noormägi. (detsember 2012.a)

Millised projektid tahaks omavalitsus rajada PPP-projektide abil?

Olen varem selle peale mõeldud ja ei püüdnud siin teha, ma tean näiteks Inglismaal on 25% projektidest on PPP, aga nii lihtne see ei ole. Me püüdsime siin munitsipaalramatlamu ehitada PPP-projektiga, aga pakkumised mis tulid olid ebareaalsed. Me ei saanud endale sellist kohustust võtta.

Millised on kogemused omavalitsusel PPP-projekti rajanemisel?

Me püüdsime teha PPP-projekte, kuid kõik oli lõppenud ettevalmistamisel etapil. Mingit tulemust ei olnud, siis kogemus puudub.

Milline on KOV-i üldine informeeritus ja juurdepääs PPP-projektide alasele kompetentsile?

Ma arvan, et informeeritus on hea, kes tahab saab uurida Internetis. Internetis kõik on olemas ja saab inglise keeles lugeda PPP-projektide kohta: plussidest ja miinusest, kuidas üles ehitatud on. Tänapäeval, tegelikult, ma olen vaadelnud advokaadibüroodes, on olemas kompetensed inimesed kes pakuvad seda teenust, näiteks mingit PPP-projekti dokumentatsiooni tegemist. Kes tahab infot leida, see on täiesti olemas.

Millised on KOV-I jaoks olulisemad asjaolud ja oodatavad mõjud PPP-projektide teostamisel?

See on rohkem üldine teema, kas teenus läheb paremaks või halvemaks, kvaliteetsemaks või mitte.

Millised on need objektid, mida kohalik omavalitsus (Narva-Jõesuu linn) sooviks välja arendada PPP-projektide raames?

Kui rääkides investeeringutest, see on rohkem sotsiaalvaldkonna teema. Aga näiteks väga tahaksime ehitada kaubanduskeskust, väga tahaksime linna territooriumile ehitada kütusetanklat. Seega on pigem tegu äriobjektidega linna maal. Me tahaksime teha koostööd või tuua siia ettevõtjad.

Narva-Jõesuu on kuurortlinn ja siin võiks pakkuda erinevad sotsiaalteenused. Üks nendest meil on olemas hooldekodu, mis on tehtud koostöös Vaivara vallaga,

sihtasutus töötab, teenib raha, aga näiteks taastusravikeskus, mis pakkuks teenused kogu piirkonnale, nt. Pärnus või Haapsalus see on, aga Ida-Virumaal seda pole.

Võib olla hariduse poole pealt natukene arendame turismiharidust, see võiks olla PPP-projekt.

Väga huvitav idee, mis on kirjutanud ka turismi arengukavas, lastelaagrite teenus tuleb tagasi. Nõukogude ajal Narva-Jõesuu oli 5 laagrit. See võiks olla tõesti PPP projekt, suur ja vabariikliku tähtsusega.

Kuidas on Narva-Jõesuu kokku puutunud PPP-projektidega?

Kui rääkida päris nagu PPP-projektidest, siis me räägime sotsiaalvaldkonna objektidest. Kõik sõltub võimalustest, üks PPP projekti puhul erafirma tahab raha teenida, KOV on see kes garanteerib. Tulevikus kui me saame olulisemalt rikkamaks, siis see on võimalik.

Missugust rolli täidab väikeettevõtlus Narva-Jõesuu linna arengus?

Väikeettevõtlus on väga oluline sektor, mis peab arenema. Näiteks, et me näeme et hotelle ehitatakse, aga selleks vajalikke lisa- ja tugiteenused ei ole või neid on vähe. Siit väikeettevõtlus võib arendada.

Kuidas kohalik omavalitsus saab olla qbiks väikeettevõtlusele – väikeettevõtluse arendaja?

Ainult kvaliteetse ja operatiivse teenuste pakkumisel, osutades mingeid ettevõtjatele vajalikke teenused. Selles mõttes, et ei takista teiste ettevõtjate tööd ning tegutsedes seaduse raames. Meie poolt on võimalik tegutseda ainult selles suunas.

Mina Anna Šumihhina

(20.11.1988.a)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „Kohaliku omavalitsuse roll väikeettevõtluses Narva-Jõesuu linna näitel“

mille juhendaja on professor Olev Raju ja kaasjuhendaja Jelena Rootamm-Valter

- 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
- 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Narvas, 21.01.2014.a